

Pohjois-Suomen ammattikorkeakoulut yhdessä kehittämässä terveyden edistämisen ylempää amk-tutkintoa

Anneli Paldanius

KT, TtL, yliopettaja

Airi Paloste

KT, yliopettaja

Artikkelissa kuvataan Kemi-Tornion, Oulun seudun ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen yliopettajien Anneli Paldaniuksen, Airi Palosteen, Lea Rissasen, Sirkka-Liisa Halmeen ja Vuokko Lohinivan yhteistyötä Terveyden edistämisen ja ennaltaehkäisevän työn jatkotutkintokokeilussa. Artikkelimme pohjautuu osin yhteiseen selvitykseemme koulutuskokeilun tuloksista vuonna 2003, jolloin kartoitimme jatkotutkintokokeiluun osallistuneiden opiskelijoiden, yliopettajien ja yksikön johtajien käsityksiä kokeilusta.

Kemi-Tornion, Oulun seudun ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen välinen moniammatillinen yhteistyö käynnistyi syksyllä 2001 jatkotutkintokokeilun yhteishakemuksen työstämisellä. Ammattikorkeakoulujen jatkotutkinnot käynnistyivät elokuussa 2002. Kokeilulaki oli hyväksytty vuoden 2002 alussa pitkien neuvottelu- ja valmisteluvaiheiden jälkeen. Opetusministerinä toimi vuosina 1999–2003 Maija Rask. Hän oli virka-vapaalla Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun lehtorin virasta. Pohjois-Suomen ammattikorkeakouluissa terveyden

edistämisen ja ennaltaehkäisevän työn jatkotutkintoja pidettiin alusta lähtien erityisen tärkeinä turvaamaan terveyden edistämisen asiantuntijoita alueelle.

Kemi-Tornion, Oulun seudun ja Rovaniemen ammattikorkeakoulut teuttivat yhteistyössä Terveyden edistämisen ja ennaltaehkäisevän työn jatkotutkintokokeilun. Koulutuksessa hyödynnettiin kolmessa eri ammattikorkeakoulussa olevaa yliopettajien asiantuntijuutta, kehitettiin terveyden edistämistä ja ehkäisevää työtä sekä vahvistettiin ammattikorkeakoulujen välistä yhteistyötä. Tavoitteena oli, että opiskelijat saavat valmiudet kehittää työelämään soveltuvia terveyden edistämisen ratkaisuja ja toimintamalleja ja menetelmiä. Opiskelijat osaavat edistää terveyttä omalla erikoisalallaan ja kykenevät osallistumaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijoina yhdyskuntasuunnitteluun ja hyvinvointiteknologian käyttöön. Lisäksi tavoitteena oli, että opiskelijat hallitsevat projektityöskentelyn ja ovat sisäistäneet hoitotyön tutkivan kehittämisen.

Terveyden edistämisen ja ehkäisevän työn jatkokutkinnon pedagogisten opetusjärjestelyjen lähtökohtana oli konstruktivinen oppimiskäsitys. Opiskelijat nähdään aktiivisina tiedon prosessoijina, jolloin uuden oppimisen perustana on aiemmin opittu tieto ja opiskelijoiden kokemukset aihealueesta. Opetus toteutettiin monimuoto-opetuksena, itsenäisenä työskentelynä sekä lähi- ja verkko-opiskeluna. Uusien työorientaatioiden kehittäminen edellytti opetus- ja oppimismenetelmiltä yhteistoiminnallista osaamisen jakamista, kokemusten vaihtoa, ongelmanratkaisua ja asioiden kriittistä reflektointia. Yhteistyössä suunnitellun opetussuunnitelman toteutusta ohjasi ekologinen lähestymistapa, missä terveyspolitiikka ja terveyden edistämisen strategiat olivat vuorovaikutuksessa yksilön ja hänen elinympäristönsä kanssa.

Kemi-Tornion, Oulun seudun ja Rovaniemen ammattikorkeakoulut hyödynsivät uutta koulutusteknologiaa yhteistyössä järjestettävissä opinnoissa. Opetustarjontaan liittyvässä työnjaossa huomioitiin kunkin ammatikorkeakoulun osaamisvahvuudet. Ohjauksen perusmenetelmänä oli pienryhmätutorointi moniammatillisissa ryhmissä. Ryhmät toimivat ongelmaperusteisella menetelmällä reflektoiden kriittisesti opintokokonaisuuksiin liittyviä oppimistehtäviä. Ohjaukseen osallistui opettajat ja työelämän edustajia sekä asiantuntijoita riippuen käsiteltävänä olevan oppimistehtävän erityispiirteistä. Opetus oli aikataulutettu siten, että se voitiin toteuttaa työn ohessa. Moniammatillinen yhteistyö tuotti Pohjois-Suomen ammattikorkeakouluverkoston ajankohtaista tietoa hyödyntäen eri ammattikorkeakouluissa olevaa asiantuntijuutta ja tehosti terveyden edistämisen yhteistyötä yhdistämällä eri ammattikorkeakoulujen laajan osaamisen.

Kemi-Tornion, Oulun seudun ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen yksiköiden johtajien mielestä ammattikorkeakoulun osaamisen hyödyntämistä tuli lisätä ja tehostaa. Kokeilun edetessä toivottiin työelämäyhteistyön ja projektien pääsevän paremmin mukaan. Yksikön johtajien mielestä yhteistyötä oli ollut paljon kokeilun suunnittelu- ja alkuvaiheessa.

Yliopettajien mukaan terveyden edistämisen ja ehkäisevän työn jatkokutkintokokeilussa käytiin yliopettajien kesken vilkasta keskustelua siitä, mistä ammattikorkeakoulusta ja miltä alueelta löytyy asiantuntijuutta juuri tähän tutkintoon ja näiden opiskelijoiden tarpeisiin. Oululla isona ammattikorkeakouluna oli muun muassa useita eri koulutusohjelmia ja runsaasti erilaisia erikoistumisopintoja sekä lisä- ja täydennyskoulutusta. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu oli usean vuoden ajan toteuttanut hallinnon ja johtamisen erikoistumisopintoja. Rovaniemellä oli puolestaan kansainvälisiä projekteja. Jatkokutkintokokeilusta vastaavat yliopettajat kokivat, että Kemi-Tornion ja Oulun seudun ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen osaamista hyödynnettiin jatkokutkintokokeilun opetuksessa.

Jatkokutkintokokeilun yhtenä tavoitteena oli, että opiskelijat kehittivät valmiuksiaan poikkitieteiseen ja tieteiden väliseen yhteistyöhön. Keskeistä oli, että eri koulutustaustan omaavat ammattihenkilöt työskentelivät yhdessä keskustellen ja oppien toisiltaan. Opiskelijat kuvasivat yhteistyötä monipuoliseksi ja moniammatilliseksi. Yhteistyö opetuksessa pohjoisten ammattikorkeakoulujen kesken

oli opiskelijoiden mielestä opintoja rikastuttava kokemus, mutta käytännössä vaikeutti opiskelua ja opintoihin osallistumista. Pitkien etäisyyksien vuoksi liikkuminen viikonloppuisin oli raskasta ja taloudellisesti kustannuksia vaativaa. Lisäksi opiskelijat toivoivat opiskelun ajoittamista pidemmälle ajalle.

Yliopettajien mielestä yhteistoimintaa sekä suunnittelun että toteutuksen tasolla oli ollut paljon. Yhteistyö oli koskenut koulutuksen järjestämiseen ja opetusjärjestelyihin sekä opetussuunnitelman laatimiseen liittyviä asioita. Yhteistyö vastuuopettajien kesken oli sujunut hyvin. Yhteistyön kautta oli luotu yhteistä näkemystä jatkokutkinnon merkityksestä, aikaansaatu yhteisiä pelisääntöjä ja löydetty synergiaetuja. Kolmen yhteistyökokeilukoulun organisaatioiden päätöksentekojärjestelmät olivat hyvin erilaisia, mikä oli ollut haasteellista yhteistyölle. Yhteistoiminnasta oli nähty olevan hyötyä muun muassa kustannussäästöinä, koska opetus toteutettiin yhdessä. Muutoin pienille ryhmille asiantuntijaluennon olisi mahdoton taloudellisesti järjestää.

Terveyden edistämisen ja ehkäisevän työn koulutusohjelman tavoitteena oli, että jatkokutkinto-opiskelijat omaksuvat uudenlaisia terveyden edistämisen menetelmien valmiuksia tehdä työtä yhdessä eri ammattiryhmien kanssa erilaisissa toimintaympäristöissä. Jatkokutkintokokeilussa se merkitsi avointa ja rakentavaa yhteistyötä koulutuksen, työn ja elinkeinoelämän kanssa.

Opiskelijoiden mielestä toimintaympäristöt eivät olleet rajoittaneet työskentelyä, videoyhteydet ja WebCT-ympäristö olivat olleet erinomainen vaihtoehto perinteiselle luokkaopetukselle. Opettajien toiminta koettiin opiskelijoiden mielestä joustavaksi ja inhimilliseksi. Kirjasto- ja tietopalvelujen koettiin hyvin tukeneen jatko-opiskelua.

Yksiköiden johtajien mielestä ammattikorkeakoulujen toimintaympäristöjen erilaisuudesta ja niistä johtuvista toiminnallisista rooleista ei oltu keskusteltu riittävästi. Erilaisuus nähtiin rikkautena ja haasteena kaikille kolmelle toimijalle. Toimintaympäristöä toivottiin laajennettavan alueen yliopistoihin, mikä lisäisi aluekehitystä. Yliopettajien mukaan toimintaympäristöjen erilaisuudella ei ollut kovinkaan paljon vaikutusta toimijoiden (yliopettajat ja opettajat) yhteistyölle, mutta ehkä enemmänkin hallinnollisille päätöksentekijöille. Yliopettajat kuvasivat, että yhteistoimintaa oli ollut runsaasti kokeilun joka vaiheessa. Ongelmana koettiin eri organisaatioiden toimintamallien erilaisuus.

Useat opiskelijat olivat kokeneet, että työskentely käytännön hoitotyössä samanaikaisesti opiskelun kanssa helpotti uuden opiskeltavan asian sisäistämistä ja työ antoi uudelle tiedolle terveyden edistämässä soveltamismahdollisuuksia. Uutta opittua tietoa saattoi tarkastella käytännön kautta ja näin syntyi uusia ideoita työn kehittämiseksi. Toisaalta opiskelijat olivat kokeneet, että heiltä kyseltiin työpaikoilla tutkinnon nimikettä ja asemaa. He joutuivat toistuvasti selittelemään opiskelunsa tarkoitusta ja sen mielekkyyttä. Konkreettista hyötyä opiskelusta oli joskus vaikea nähdä. Työ, asema ja palkkaus näytti pysyvän samana ja motivaatio joutui joskus koetukselle. Tutkintonimikkeen olemassaolo olisi lisännyt opiskelumotivaatiota.

Opiskelijoiden kokemus oli, että he olivat pystyneet soveltamaan terveyden edistämisen oppimista suoraan käytännön työhön. Erilaiset opiskelutehtävät olivat kohdistuneet suoraan työelämän kehittämiseen ja näiden tehtävien kautta opiskelijat olivat edenneet pienin osin kohden lopputyötä, jossa painottuu terveyden edistämisen oppiminen. Lisäksi opiskelijat olivat päässeet osallistumaan aiempaa runsaammin erilaisiin palavereihin ja markkinoimaan omaa yksikköä ja siinä tapahtuvaa kehitystyötä esimiehille ja lautakunnan jäsenille. Tietoperustan todettiin laajentuneen ja muuttaneen opiskelijoiden käsityksiä moniammatillisen ja projektiluontoisen toiminnan kehittämisen suuntaan. Myös asiakkaan kohtaamiseen terveyden edistämisen työssä koettiin saadun uusia työmenetelmiä.

Opiskelun etenemistä auttavista tekijöistä merkittävimmäksi opiskelijat olivat kokeneet oman opiskelijaryhmänsä tuen. Oman etenemisen tiedostaminen oli tuntunut hyvältä samoin rakentava palaute sekä tietoisuus siitä, että opiskelusta on hyötyä. Opiskeltavien opintokokonaisuuksien mielenkiintoiset ja laajat sisällöt olivat antaneet voimia opiskeluun. Tärkeitä opiskelemaan kannustavia tekijöitä olivat olleet oma motivaatio, perheen sitoutuminen, työnantajan sekä työkavereiden kannustus ja halu edetä omalla uralla. Positiiviset kokemukset, korkeatasoinen opetus ja mielenkiintoiset seminaarit edistivät opiskelua.

Jatkotutkintokokeilussa oli kyseessä yhteiseen etuun pyrkivä terveyden edistäminen ja ehkäisevä työ kaikilla tasoilla ja Pohjois-Suomen ammattikorkeakoulujen yhteistyöverkoston kehittäminen. Moniammatillinen yhteistyö terveyden edistämisen ja ehkäisevän työn jatkotutkintokokeilussa tuotti ammattikorkeakouluverkostoon ajankohtaista tietoa. Ammattikorkeakouluissa olevaa monialaista asiantuntijuutta oli mahdollisuus hyödyntää Pohjois-Suomen hyväksi ja tehostaa pohjoisen alueen väestön terveyden edistämistä.

Jatkotutkintokokeilusta vastaavat yliopettajat kokivat, että Kemi-Tornion, Oulun seudun ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen osaamista oli hyödynnetty opetuksessa koulutuskokeilussa.

Demokraattinen päätöksenteko edellytti keskustelua, jota oli käyty runsaasti yliopettajien kesken ja yhteistyö oli ollut sujuvaa. Pohjoisuus toi yliopettajien mielestä ”yhteiseen hiileen puhaltamisen meininkiin”. Opiskelijoiden kehittämistehtävät pohjautuivat alueelliseen tarpeeseen ja sitä kautta pohjoisuus nousi esille. Opiskelijoiden ja opettajien yhteistyössä oli koettu, että aina oli ollut toiselle annettavaa ja vastuun jakaminen oli ollut positiivista. Yhteistyön nähtiin tuovan lisäarvoa, koska asioita tarkasteltiin monipuolisemmin ja osin laajemminkin johtuen eri paikkakunnista.

Jatkotutkintokokeilut onnistuivat erinomaisesti Suomessa. Kokeilut päättyivät, kun ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot vakinaistettiin vuonna 2005 osaksi suomalaista duaalimallin mukaista korkeakoulujärjestelmää. Ammatilliset ja tieteelliset korkeakoulut antavat eurooppalaisen II syklin mukaista ylemmää korkeakouluopetusta. Koulutuskokeilujen vakinaistamisen jälkeen Kemi-Tornion, Oulun seudun ja Rovaniemen ammattikorkeakoulut toteuttavat itsenäisesti Terveyden edistämisen ylemmän ammattikorkeakoulututkintoon johettavaa koulutusta. Jatkotutkintokokeilussa luotuja hyviä yhteistyösuhteita Pohjois-Suomen ammattikorkeakoulujen kesken ylläpidetään ja kehitetään edelleen.

Kiitämme Sinua Lea yhteistyöstä terveyden edistämisen ja ennaltaehkäisevän työn jatkotutkintokokeilussa ja terveyden edistämisen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon toteuttamisessa. Muistamme Sinut aktiivisena, laaja-alaisena ja positiivisena yhteistyökumppanina yhteisen tavoitteemme toteuttamisessa. Toivotamme Sinulle elämäsi kaikkea hyvää!

”Oppilaskaan ei voi koskaan jäljitellä oppaansa askeleita, koska jokaisella on oma tapansa nähdä maailma ja suhtautua vaikeuksiin ja voittoihin. Opettaminen on sitä, että osoittaa kaiken mahdolliseksi.

Oppiminen on sitä, että tekee sen mahdolliseksi itselleen.”

– Coelho 2008

Kemissä 11.04.2013 Anneli ja Airi

LÄHTEET

Coelho, P. 2008. *Elämä. Kauneimmat mietelauseet.* TBB Slovakia.

Okkonen, E. (toim.) 2005. *Ammattikorkeakoulun jatkotutkinto – tulokset ja tulevaisuus.* Julkaisu 3. Hämeenlin-na.

Terveyden edistämisen ja ennaltaehkäisevän työn koulutusohjelman jatkotutkintokokeilusuunnitelma. 2001. Kemi-Tornion, Oulun seudun- ja Rovaniemen ammattikorkeakoulu.